

Warszawa, 7 sierpnia 2014 r.

KMP.573.36.2014.JJ

**Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rembowie
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, dalej: OPCAT) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 16-17 kwietnia 2014 roku, do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rembowie (zwanego dalej: Ośrodkiem, placówką lub MOW), udali się przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP, Mechanizm): dr n. med. Joanna Żuchowska (specjalista chorób wewnętrznych), Karolina Goral (pedagog resocjalizacyjny), Michał Kleszcz (prawnik) oraz Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Mechanizmu było sprawdzenie na miejscu sposobu przestrzegania praw nieletnich, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji o funkcjonowaniu Ośrodka przedstawionych przez Piotra Koźmina - dyrektora MOW, Małgorzatę Barczyk - wicedyrektorkę ds. dydaktycznych oraz Martę Nakonieczną - kierowniczkę ds. opiekuńczo-wychowawczych;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Ośrodka, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla wychowanków, świetlic, sal lekcyjnych, sanitariatów, etc.,
- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z losowo wybranymi wychowankami Ośrodka,
- analizie m. in. akt osobowych wychowanków, dzienników wychowawczych, dziennika zajęć pedagoga, księgi apelowej.

W trakcie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali kadre kierowniczą Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rembowie o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano dokumenty oraz notatki służbowe związane z funkcjonowaniem placówki.

2. Informacje ogólne

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rembowie powołany został uchwałą Rady Powiatu w Kielcach nr XXXI/20/06 z dnia 23 marca 2006 r. Jest placówką publiczną nieferyjną o charakterze resocjalizacyjno - wychowawczym, zapewniającą wychowankom opiekę całodobową. Do Ośrodka przyjmowani są chłopcy niedostosowani społecznie w wieku od 13 do 18 lat. Placówka rozpoczęła swoją działalność w dniu 1 stycznia 2009 r. w budynku dawnego gimnazjum. Jednostką prowadzącą jest Starostwo Powiatowe w Kielcach, zaś nadzór pedagogiczny nad jego działalnością sprawuje Świętokrzyski Kurator Oświaty w Kielcach.

Pojemność Ośrodka wynosi 52 miejsca, w dniu wizytacji w placówce było 41 wychowanków. Na liście wychowanków widniał ponadto 1 nieletni będący na przepustce, 1 nieletni na ucieczce, 2 podopiecznych na zwolnieniach lekarskich oraz 2 nieletnich, którym sąd warunkowo zawiesił wykonywanie środka wychowawczego.

W placówce funkcjonują 4 grupy wychowawcze. W dniu wizytacji ich liczebność przedstawiała się w następujący sposób: I grupa – 13 wychowanków, II grupa – 11 wychowanków, III grupa – 13 wychowanków, IV grupa – 10 wychowanków. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż zgodnie z § 18 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 maja 2011 r. w *sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach* (Dz. U. Nr 109, poz. 631) liczba wychowanków w grupie wychowawczej wynosi do 12. W związku z tym przedstawiciele KMP zwracają się do dyrektora placówki z prośbą o wyjaśnienie przyczyn większej liczby wychowanków w grupie I i III.

W ramach Ośrodka funkcjonuje Gimnazjum Specjalne Nr 2 (klasy I, II i III) oraz Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 1 (klasy V i VI).

3. Personel

Ośrodek zatrudnia 18 wychowawców, 11 nauczycieli, pedagoga, psychologa oraz 16 pracowników administracji i obsługi. Pracownicy pedagogiczni MOW posiadają odpowiednie kwalifikacje, wykształcenie oraz przygotowanie pedagogiczne lub resocjalizacyjne.

Grupą wychowawczą w Ośrodku opiekuje się 2 wychowawców odpowiedzialnych za prowadzenie grupy oraz kierujących indywidualnym procesem resocjalizacyjnym poszczególnych wychowanków. Dyżur nocny w Ośrodku pełni dwóch wychowawców, po jednym na każdym piętrze.

W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych w 2013 r. kadra pedagogiczna uczestniczyła m.in. w następujących szkoleniach i konferencjach: „Wczoraj wykluczenie, dzisiaj zatrudnienie” (8 osób), praca z wychowankiem trudnym (3 osoby), dobór metod i technik w pracy resocjalizacyjnej z młodzieżą (6), praca z dzieckiem nadpobudliwym psychoruchowo (ADHD) (1), szkolenie z udziałem radcy prawnego Zarządu Okręgu Świętokrzyskiego Związku Nauczycielstwa Polskiego (15 osób), interwencja w sytuacjach kryzysowych (1).

Ośrodek od kilku lat systematycznie wizytowany jest przez Kuratorium Oświaty w Kielcach oraz Starostwo Powiatowe w Kielcach. Przyczyną częstych kontroli były liczne skargi anonimowe wpływające do wyżej wymienionych instytucji dotyczące niewłaściwej atmosfery wychowawczej w MOW, uchybień w pracy wychowawców (np. sprzedawania wychowankom papierosów, pobicie nieletnich przez wychowawców) oraz zasad i dyscypliny panującej w placówce. Autorami skarg byli zarówno pracownicy, jak i nieletni. Każdy zarzut był szczegółowo badany przez dyrektora Ośrodka. W sytuacji, gdy uznany został za zasadny dyrektor wymierzał pracownikowi karę dyscyplinarną. W kilku przypadkach doszło również do zwolnienia pracownika.

Z dokumentacji zgromadzonej w placówce wynika, że w 2013 r. Komenda Miejska Policji w Kielcach prowadziła postępowanie wyjaśniające dotyczące wykorzystywania seksualnego wychowanka przez wychowawczynię. Ponadto Komisariat Policji w Rakowie prowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie otrzymanych przez dyrektora Ośrodka i niektórych pracowników anonimów i wiadomości sms-owych zawierających m.in. groźby karalne.

Od 1.09.2013 r. nastąpiła zmiana kadry kierowniczej. Został powołany nowy dyrektor, wicedyrektor ds. dydaktycznych i kierownik ds. opiekuńczo-wychowawczych. Według

informacji przekazanej przez dyrektora, sytuacja zastana przez nową kadre zarządzająca wymagała podjęcia zdecydowanych działań. W placówce opracowano nowe formy dokumentacji oraz procedury dotyczące postępowania w trudnych sytuacjach. Atmosfera w placówce zaczęła się polepszać. Jednak w dalszym ciągu relacje pomiędzy personelem wymagają poprawy. Jakość współpracy personelu zespołu wychowawczego jest poniekąd przyczyną trudnych relacji panujących między podopiecznymi. Przedstawiciele KMP podczas wizytacji dostrzegli, że personel boryka się z wieloma problemami w obszarze pracy wychowawczej (np. agresja rówieśnicza, przejawy tzw. „drugiego życia” – o czym szerzej napisano w rozdziale 5.).

W związku z powyższym w ocenie przedstawicieli KMP w takiej sytuacji należy zapewnić pracownikom pedagogicznym Ośrodka dodatkowe szkolenia m.in. z radzenia sobie ze stresem, postępowania z wychowankiem agresywnym, pracy z traumą, ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym. Na powyższe wskazuje reguła 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113), dalej: Reguły ONZ, stanowiąca, iż *personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.*

Ponadto korzystne byłoby zorganizowanie dla kadry placówki regularnych superwizji, które mogłyby przyczynić się do polepszenia relacji pomiędzy personelem.

4. Warunki bytowe

W głównej części budynku, na parterze, mieści się biblioteka, sale lekcyjne, pokój nauczycielski oraz duża, wyposażona w sprzęt (kozły, materace, piłkarzyki, drabinki) sala gimnastyczna. Na tej samej kondygnacji znajduje się kuchnia i jadalnia, w której podopieczni spożywają wszystkie posiłki. Jadłospis wywieszony jest w ogólnodostępnym miejscu.

Na pierwszym i drugim piętrze usytuowane są pomieszczenia internatu. Na piętrze pierwszym, wzdłuż długiego korytarza, znajdują się części mieszkalne trzech grup. Są one oddzielone od siebie szklanymi drzwiami zamykanymi na klucz. Chłopcy starsi (IV grupa) mieszkają na drugim piętrze.

Sypialnie wychowanków są 4 – 5 osobowe, znajdują się w nich łóżka, szafki do przechowywania rzeczy osobistych, jeden mały stolik, jedno lub dwa krzesła. Pokoje wyposażone są w piętrowe łóżka, które posiadają drabinki oraz zabezpieczenia górnego

poziomu. Warunki panujące w tych pomieszczeniach należy ocenić jako przeciętne. Szafki, w których nieletni mogą przechowywać swoje prywatne rzeczy, są wyeksploatowane, w większości popsute. Liczba krzeseł w pokojach jest mniejsza niż liczba wychowanków w nich zamieszkujących. Mimo iż pokoje wychowanków są przestronne, widne i utrzymane w czystości, ich wystrój jest skromny. W niektórych pokojach odświeżenia wymagają także ściany. Zdaniem osób wizytujących estetykę pomieszczeń poprawiłoby udekorowanie ich z myślą o przebywających tam dzieciach.

W rozmowach indywidualnych nieletni zgłaszali uwagi dotyczące niewystarczającej liczby szafek w pokojach, co utrudnia im przechowywanie osobistych rzeczy. Warto przytoczyć w tym miejscu fragment Dziewiątego Sprawozdania Ogólnego CPT [CPT/Inf (99) 12], cyt.: *Dobrze zaprojektowany ośrodek detencyjny dla nieletnich powinien zapewniać pozytywne i spersonalizowane warunki detencji młodych osób pozbawionych wolności. Miejsca, w których młode osoby śpią i prowadzą aktywność życiową powinny być oprócz odpowiedniej wielkości, oświetlenia i wentylacji – właściwie umeblowane, dobrze urządzone i dostarczać odpowiednich wrażeń wzrokowych. Młodym ludziom powinno się pozwolić na przechowywanie rozsądnej ilości rzeczy osobistych, jeśli przeciwko temu nie przemawiają przeważające względy bezpieczeństwa.* W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają doposażenie w miarę możliwości pokoi mieszalnych w niezbędne meble, dokonywanie systematycznego przeglądu wyposażenia tych pomieszczeń oraz wymiany zepsutego, wyeksploatowanego sprzętu.

W każdej grupie wychowawczej są świetlice, w których podopieczni mogą spędzać czas wolny. Są one skromnie wyposażone, gdyż znajdują się w nich jedynie krzesła i telewizor (przywieszony na ścianie). W tych pomieszczeniach także nie ma żadnych ozdób, obrazów, gazetek edukacyjnych, etc. Dodatkowo świetlica w grupie IV jest bardzo mała, co uniemożliwia w zasadzie przeprowadzanie w niej jakichkolwiek zajęć. Możliwe jest w niej jedynie oglądanie telewizora przez kilku wychowanków. Dobrym rozwiązaniem w tej sytuacji jest umieszczanie na korytarzach grup wychowawczych stolika, na którym znajduje się laptop (z dostępem do Internetu). Obok zainstalowany jest na ścianie telefon stacjonarny przeznaczony do dyspozycji wychowanków.

Pościel, jak wszystkie rzeczy osobiste nieletnich, łącznie z przyborami do higieny osobistej, odnoszone są codziennie rano do osobnego pokoju-depozytu. W ocenie dyrektora Ośrodka takie rozwiązanie ma na celu zapobieganie kradzieżom oraz sprzedawaniu swoich rzeczy pomiędzy nieletnimi.

Ponadto na terenie internatu znajdują się łazienki wyposażone w umywalki, miski ustępowe oraz natryski. W ocenie wizytujących warunki sanitarno – higieniczne są dobre, zapewniające intymność podczas korzystania z kąpielni i załatwiania potrzeb fizjologicznych. W grupach wychowawczych znajdują się także pralnie, w których wychowankowie mogą samodzielnie prać swoje rzeczy.

Uwagę wizytujących zwrócił brak pokoju do odwiedzin. Odwiedziny wychowanków odbywają się w klasach. Miejsca te nie zapewniają jednak warunków prywatności ani swobody rodzinom i nieletnim. Pracownicy KMP zalecają zatem zorganizowanie pomieszczenia, w którym w warunkach intymności i prywatności mogłyby się odbywać odwiedziny nieletnich.

Monitoringiem wizyjnym objęto teren zewnętrzny oraz następujące pomieszczenia: sale lekcyjne, salę gimnastyczną, korytarze, sala komputerowa, jadalnia, magazyn (łącznie 42 kamery). Obraz z kamer przechowywany jest przez 30 dni. Podgląd z kamer znajduje się w dyżurce i jest obserwowany przez portiera lub osobę sprzątającą. Kwestia stosowania monitoringu w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, w związku z jej pominięciem w przepisach regulujących funkcjonowanie tych placówek, od kilku lat jest w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich, który już w 2010 r. skierował wystąpienie generalne do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie monitorowania szkół i placówek oświatowych (m.in. ośrodków wychowawczych i socjoterapii). Wskazywał wówczas, że monitorowanie szkół i placówek oświatowych może stanowić formę ingerencji w prywatność uczniów, nauczycieli oraz innych osób znajdujących się na terenie obserwowanego budynku. Dla legalności tego rodzaju kontroli istotne jest jednak, żeby ograniczenie to spełniało przesłanki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji, w tym wymóg ustawowej formy ograniczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że żaden przepis rangi ustawowej nie upoważnił organów prowadzących – w sposób bezpośredni – do instalowania kamer monitorujących na terenie szkół i placówek oświatowych. W sposób pośredni zagadnienie to regulowało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2007 r. w *sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach* (Dz. U. Nr 163, poz. 1155 ze zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2008 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach* (Dz. U. z 2008 r. Nr 94, poz. 598.) wydane na podstawie art. 90u ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), zgodnie z którym Rada

Ministrów określa w drodze rozporządzenia formy i zakres wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach lub podnoszeniu poziomu dyscypliny w szkołach lub placówkach, sposób podziału środków budżetu państwa przyznanych na realizację programu, szczegółowe kryteria i tryb oceny wniosków organów prowadzących o udzielenie wsparcia finansowego oraz zakres informacji jakie powinien zawierać wniosek organu prowadzącego o udzielenie wsparcia finansowego, uwzględniając w szczególności wymóg skuteczności i efektywności przedsięwzięć podejmowanych w ramach programu. Jak podkreślił Rzecznik Praw Obywatelskich, celem wspomnianego wyżej rozporządzenia nie jest jednak unormowanie zasad rządzących prowadzonym w szkole monitoringiem wizyjnym, ale określenie formy i zakresu wsparcia finansowego przeznaczonego na ten cel z budżetu państwa. W tym kontekście wytyczne zawarte w przepisie art. 90u ust. 4 pkt 5 ustawy o systemie oświaty, uznać należy za niewystarczające. Jak się wydaje regulacji na gruncie ustawowym wymaga nie tylko upoważnienie do instalowania na terenie szkół i placówek oświatowych sieci monitoringu wizyjnego, ale także wskazówki merytoryczne dotyczące zasad i celów montowania kamer monitorujących, sposobu postępowania ze zgromadzonymi w ten sposób danymi, w tym zasady dostępu do nagrań z kamer monitorujących oraz zabezpieczenia danych, a także ewentualne wymagania odnośnie do oznaczenia terenu monitorowanego.

W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich uznał za zasadne dokonanie zmian aktualnie obowiązujących regulacji, aby ograniczyć możliwość instalowania kamer monitorujących w szkołach i placówkach oświatowych do miejsc wyraźnie wskazanych w przepisach prawa. Nie ulega także wątpliwości, że możliwość instalowania na terenie szkół sieci monitoringu wizyjnego powinna wynikać z przepisów rangi ustawowej, a ewentualne upoważnienie do wydania aktu wykonawczego musi być zgodne z wymaganiami, o których mówi przepis art. 92 ust. 1 Konstytucji. Minister Edukacji Narodowej odpowiedział wówczas, że po przeanalizowaniu końcowego sprawozdania z realizacji Programu rządowego „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach” rozważy zasadność wprowadzenia pewnych podstawowych zasad prowadzenia monitoringu w szkołach i placówkach oświatowych do przepisów ustawy o systemie oświaty. Niemniej jednak do chwili obecnej takie unormowania nie zostały wprowadzone. Kwestia ta należy uznać za problem systemowy, który jest w dalszym ciągu monitorowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

W internacie nie ma wyodrębnionej izolatki dla osób chorych, w związku z tym chorzy chłopcy przebywają w swoich pokojach wspólnie z pozostałymi wychowankami. W ocenie przedstawicieli KMP wyodrębnienie takiego pokoju jest niezbędne. Wśród wychowanków

mogą wystąpić przypadki chorób zakaźnych, gdzie stan zdrowia osoby chorej z reguły wymaga izolacji zapewniającej choremu, konieczny dla poprawy stanu, spokój. Izolacja taka jest ponadto gwarancją bezpieczeństwa pozostałych nieletnich.

5. Sytuacja osób z niepełnosprawnością

W Ośrodku nie był dotychczas umieszczony wychowanek z niepełnosprawnością ruchową. Warto jednak podkreślić, że Ośrodek jest w dużej części przystosowany do osób z niepełnosprawnością. Wewnątrz placówki jest dźwig (windą) dla niepełnosprawnych, zaś na zewnątrz przy wejściach są podjazdy. W razie potrzeby podopieczny mający trudności w poruszaniu mógłby samodzielnie poruszać się po terenie placówki. Jedynym utrudnieniem byłoby korzystanie z sanitariatów, które nie były wyposażone w elementy ułatwiające korzystanie osobom z niepełnosprawnością ruchową (np. uchwyty przy toaletach i umywalkach lub siedzisko na stanowisku prysznicowym).

Istotnym zagadnieniem badanym podczas wizytacji miejsc detencji jest dostosowanie danej jednostki do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Pracownicy KMP każdorazowo zalecają dostosowanie placówki do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się i przypominają, że zgodnie z § 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2002 r. Nr 75, poz. 690 ze zm.), zwanego dalej: rozporządzeniem, młodzieżowe ośrodki wychowawcze należy traktować jako budynki zamieszkania zbiorowego. W związku z tym, obowiązuje wobec nich § 2 ust. 2 rozporządzenia. Ponadto należy wskazać, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475) osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Ponadto w dniu 6 września 2012 r. Polska ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169) zobowiązującą do umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich jego sferach. Oba wymienione dokumenty mają zastosowanie również w odniesieniu do osób przebywających w placówkach dla nieletnich oraz środowiska stworzonego w miejscu ich umieszczenia. Wobec powyższego wszelkie instytucje państwowe, winny podejmować działania ukierunkowane na urzeczywistnienie praw osób z niepełnosprawnością.

W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają uwzględnić kwestię jeszcze lepszego dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością, przy rozbudowie lub przebudowie.

5. Traktowanie

W rozmowach indywidualnych wychowankowie podkreślali, że wychowawcy i nauczyciele są do nich przyjaźnie nastawieni. Wszyscy nieletni potrafili wskazać osobę wśród personelu, do której mają zaufanie i mogą się do niej zwrócić w sytuacji wystąpienia jakiegoś problemu. Ponadto podopieczni są przekonani, że ich sytuacja i zachowanie podczas pobytu w Ośrodku może się zmienić lub już zmieniła się na lepsze.

Znacznie gorzej została oceniona atmosfera panująca między wychowankami. Z obserwacji wizytujących wynika, że w MOW jest dość wyraźnie ukształtowane tzw. drugie życie z grupą liderów, co może powodować poczucie zagrożenia wśród nieletnich. Z dokumentacji placówki wynika, że w drugim półroczu 2013 r. miało miejsce kilkanaście ucieczek, ponadto doszło do 11 czynów karalnych (groźby, naruszenia nietykalności, zniszczenie mienia), w tym 8 sprawców przebywało w Policyjnej Izbie Dziecka w Kielcach, zaś 3 nieletnich w PdOZ w Kielcach. Informacje o licznych przypadkach agresji rówieśniczej oraz agresji wobec personelu znalazły się również w sprawozdaniach z kontroli przeprowadzonych przez Kuratorium Oświaty w Kielcach. Przykładowo kontrola przeprowadzona w styczniu 2014 r. wykazała, że w drugiej połowie 2013 r. miało miejsce zdarzenie polegające na tym, że wychowanek dopuścił się naruszenia nietykalności cielesnej wychowawczyni. Dyrektor wezwał policję i zawiadomił właściwy sąd rodzinny. W efekcie nieletni otrzymał postanowienie sądu o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich. Z kolei kontrola Kuratorium Oświaty w Kielcach przeprowadzona w marcu 2014 r. przedstawia przypadki wzajemnych pobić pomiędzy nieletnimi, w wyniku których konieczna była nawet hospitalizacja.

W celu poprawy bezpieczeństwa w Ośrodku zainstalowano m.in. monitoring wizyjny. Ponadto od października 2013 w placówce funkcjonuje system łączności radiowej wykorzystujący częstotliwość przyznaną z Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Jego celem również było polepszenie poziomu bezpieczeństwa Ośrodka, wychowanków oraz pracowników.

Mimo tego, w ocenie przedstawicieli KMP koniecznym jest podjęcie dalszych kroków mających na celu przeciwdziałanie „drugiemu życiu” i zapewnienie wszystkim nieletnim bezpieczeństwa w MOW (np. zorganizowanie dla nieletnich treningu zastępowania agresji).

Z informacji zebranych podczas wizytacji wynika, że kierownik ds. opiekuńczo-wychowawczych przeprowadza testy narkotykowe wśród wychowanków, co do których istnieje podejrzenie, że są pod wpływem środków odurzających. Przedstawiciele KMP zwracają uwagę w tym miejscu, że ustawa z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2014 r., poz. 382, tekst jedn., dalej zwana upn.) nie daje możliwości osobie innej niż kurator sądowy sprawujący nadzór nad nieletnim zobowiązania nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w organizmie nieletniego obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia (art. 70b upn.). Nadto treść § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w *sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem* (Dz. U. z 2003 r. Nr 26, poz. 226), wskazuje, że w sytuacjach kryzysowych takich jak używanie, posiadanie lub rozprowadzanie przez wychowanków środków odurzających lub substancji psychotropowych, pracownicy m.in. MOW podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i Policji. „Narkotest”, w sytuacji podejrzenia popełnienia czynu karalnego, może wykonać funkcjonariusz Policji. W tym miejscu warto dodać, że przedstawiciele KMP rozumieją, iż dla wychowanka wykonywanie testów na obecność narkotyków czy alkoholu pod nadzorem funkcjonariuszy Policji może być bardziej stresującym doświadczeniem niż gdyby wykonywali je pracownicy ośrodka wychowawczego. Kwestia ta jednakże winna zostać uregulowana w obowiązujących przepisach. Podsumowując, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji wskazują na potrzebę podjęcia przez zainteresowane instytucje i organy działań w celu znowelizowania ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich w omawianym zakresie. W obecnym stanie prawnym pracownicy KMP podtrzymują zalecenie odstąpienia od praktyki wykonywania testów na obecność substancji odurzających przez personel MOW.

Ponadto wątpliwości wizytujących wzbudził zapis Procedury przyjęcia wychowanka do Ośrodka (zawartej w Regulaminie wewnętrznym) mówiący o tym, że w obecności pracownika pedagogicznego wychowawca dokonuje kontroli skóry wychowanka w celu sporządzenia Karty Mapy Tatuaży oraz stanu skóry. Wychowawca spisuje także odzież, w której pozostanie wychowanek do chwili przejęcia go przez wychowawcę prowadzącego oraz dokonuje sprawdzenia ubrań pod kontem wykrycia przedmiotów, które wychowanek zamierza nielegalnie wnieść na teren Ośrodka. Z rozmów indywidualnych z nieletnimi wynika, że każdy wychowanek podczas takiej kontroli musiał rozebrać się do slipów. Kontrola taka odbywa się w pokoju wychowawców. Pracownicy Mechanizmu przypominają

w tym miejscu, że również w odniesieniu do kontroli osobistej, obowiązujące przepisy prawa nie wyposażają pracowników MOW w kompetencje do jej przeprowadzania. W związku z tym, w każdym przypadku potrzeby poddania wychowanka kontroli osobistej, np. w sytuacji istnienia uzasadnionego podejrzenia próby wniesienia na teren Ośrodka substancji niedozwolonych oraz odmowy dobrowolnego ich wydania, winna być wzywana Policja w celu przeprowadzenia wspomnianej kontroli.

6. Dyscyplinowanie

Zasady nagradzania i karania określa zarówno Statut, jak i Regulamin wewnętrzny. Jak jednak zaznaczono w następnym rozdziale, katalog praw i obowiązków, a także nagród i środków dyscyplinarnych zawarty w Statucie nie jest tożsamy z katalogiem znajdującym się w Regulaminie wewnętrznym.

W Ośrodku funkcjonuje system oddziaływań resocjalizacyjnych, którego zewnętrzną formę stanowią oceny z zachowania przyznawane przez zespół wychowawczy raz w miesiącu. Uzyskana ocena określa przywileje i ograniczenia nieletniego. Kolejnym ocenom miesięcznym przyporządkowane są przywileje w ten sposób, że każdej wyższej ocenie przypisane są wszystkie przywileje związane z oceną niższą, plus nowe – rozszerzone. Przedstawiciele KMP nie mieli uwag co do opracowanego w Ośrodku systemu oceniania zachowania.

Zastrzeżenia przedstawicieli KMP wzbudził jedynie zapis w Regulaminie wewnętrznym przewidujący udzielenie kary w postaci *wystąpienia z wnioskiem o przeniesienie do innego Ośrodka tego samego rodzaju* oraz *wystąpienie z wnioskiem o przeniesienie do innego Ośrodka innego rodzaju* (str. 11). Podkreślenia wymaga, że przepis § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz. U. z 2011 r. nr 296 poz. 1755) wskazuje, że *przeniesienie nieletniego do innego ośrodka może nastąpić w szczególnie uzasadnionych przypadkach mających znaczenie dla skuteczności procesu resocjalizacyjnego lub terapeutycznego, na podstawie oceny zasadności dalszego pobytu nieletniego w ośrodku dokonywanej przez zespół, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania w ośrodku pomocy psychologiczno-pedagogicznej*. Zgodnie z Zaleceniami CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi tego typu kara nie powinna być stosowana (Zalecenie 97: *Młodociani nie mogą być przenoszani w ramach środka dyscyplinarnego*).

Kierując się treścią tego zalecenia, przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że nieletni mogą być przenoszeni między placówkami, kiedy początkowe kryteria dla umieszczenia ich lub dalsze propagowanie reintegracji społecznej mogą być realizowane w bardziej skutecznym sposobie w innej instytucji lub kiedy poważne ryzyko w zakresie bezpieczeństwa sprawia, że transfer taki jest nieodzowny. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji uważają zatem, że wnioskowanie o przeniesienie do innej placówki nie powinno być wskazane w katalogu kar wymierzanych przez personel MOW.

Zastrzeżenia pracowników Mechanizmu wywołały również uzyskane w trakcie rozmów informacje, że w ramach kar za przewinienia stosowane są dodatkowe dyżury lub ćwiczenia fizyczne (np. 10 pompek za użycie wulgaryzmu), podczas gdy zgodnie m.in. z Regułą 67 (Rezolucja 45/113) *praca nie może stanowić kary dyscyplinarnej*. Podkreślając, iż stosowanie tego typu kar może doprowadzić do wykształcenia się w świadomości młodego człowieka negatywnego nastawienia do pracy i aktywności fizycznej, pracownicy KMP zalecają rezygnację z ich stosowania.

7. Prawo do informacji

Prawa i obowiązki wychowanków reguluje Statut Ośrodka oraz Regulamin wewnętrzny. Katalog praw i obowiązków, a także nagród i środków dyscyplinarnych zawarty w Statucie nie jest tożsamy z katalogiem znajdującym się w Regulaminie wewnętrznym. Przedstawiciele KMP rekomendują zatem ujednoczenie zapisów Statutu z Regulaminem wewnętrznym w zakresie praw i obowiązków nieletnich oraz nagród i środków dyscyplinarnych.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zwracają ponadto uwagę na konieczność poszerzenia katalogu praw wychowanków znajdującego się w Statucie o wskazane w § 17 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 maja 2011 r. w *sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach* (Dz. U. Nr 109, poz. 631) prawo do zajęć sportowych, turystycznych, rekreacyjnych, w tym w zajęć organizowanych na świeżym powietrzu w wymiarze co najmniej dwóch godzin dziennie, o ile pozwalają na to warunki atmosferyczne.

Ponadto w Statucie Ośrodka nie ma określonego trybu składania skarg w przypadku naruszenia praw wychowanka, o czym mówi § 8 pkt 2 Załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w *sprawie ramowych statutów*

placówek publicznych (Dz. U. z 2015 r. Nr 52, poz. 466) oraz odwołania się od kary (§ 8 pkt 3 Załącznika).

Wychowawca zapoznaje wychowanka z procedurą przyjęcia, a rodziców (opiekunów) zapoznaje z Regulaminem wewnętrznym. Rodzice lub opiekunowie podpisują zgodę na leczenie nieletniego, a także inne dokumenty potrzebne do wydania orzeczenia w poradni. W przypadku odbioru wychowanka od konwoju, wychowawca prowadzący wysyła do opiekunów list z drukiem zgody do podpisania i odesłania. Wychowanek zostaje zapoznany z prawami i obowiązkami jakie obowiązują go na terenie MOW. Zapoznanie się z nimi potwierdza czytelnym podpisem.

Regulamin Ośrodka, informacja o prawach i obowiązkach, nagrodach i karach oraz adresy instytucji, do których nieletni mogą się zgłosić w przypadku łamania ich praw, są wywieszane na korytarzach.

8. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Wychowanek może utrzymywać kontakty ze światem zewnętrznym poprzez odwiedziny, korespondencję oraz rozmowy telefoniczne.

Zgodnie z Regulaminem odwiedzin zawartym w pkt 5 Regulaminu wewnętrznego odwiedziny rodziców lub opiekunów odbywają się w czasie wolnym od nauki i zajęć wychowawczych w każdą sobotę oraz niedzielę. W wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach rodzice mogą odwiedzać nieletnich w dni powszednie po zajęciach lekcyjnych za zgodą kierownictwa Ośrodka. Dyrektor MOW lub upoważniony przez niego pracownik w uzasadnionych przypadkach może wyrazić w formie nagrody, zgodę na odwiedziny poza terenem Ośrodka pod opieką rodziców lub opiekunów na czas do 4 godzin.

Wątpliwości przedstawicieli KMP budzi Pkt 5 Regulaminu odwiedzin, który mówi o tym, że *dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego lub upoważniony przez niego pracownik w uzasadnionych przypadkach może wyrazić w formie nagrody, zgodę na dodatkowe odwiedziny dla innych członków rodziny lub osób spoza niej*. Wynika z tego, że odwiedziny osób będących dalszą rodziną lub osób niespokrewnionych mogą być udzielone jedynie w ramach nagrody. Pracownicy KMP przypominają, że art. 66 § 4 upn., określając zasady kontaktów nieletniego, posługuje się pojęciem „osób spoza zakładu”, nie różnicuje zasad udzielania kontaktu z rodziną czy też innymi osobami (np. przyjaciółmi, kolegami, sympatiami, etc.). Jedyne powody w zakresie ograniczania lub zakazania kontaktów nieletniego z osobami spoza placówki, określone w art. 66 § 4 upn, dotyczą wyłącznie przypadków, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa

zakładu, placówki bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nieletniego. W tym wypadku dyrektor placówki niezwłocznie zawiadamia nieletniego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie o powodach decyzji. Sąd może uchylić decyzję dyrektora. Przepisy upn. należy zatem stosować w taki sam sposób wobec członków rodziny jak i innych osób odwiedzających nieletnich.

Wychowankowie mogą być urlopowani do domu rodzinnego, opiekunów lub krewnych, za zgodą sądu rodzinnego. Wniosek o wyrażenie przez sąd rodzinny zgody na urlopowanie nieletniego składa dyrektor Ośrodka. Do wydania przepustki wymagana jest: zgoda sądu rodzinnego wydającego postanowienie o umieszczeniu w placówce, pokrycie kosztów przejazdu przez rodzica lub opiekuna prawnego, pisemny wniosek rodzica/opiekuna o wydanie przepustki, zobligowanie się do przyjęcia wychowanka i sprawowania nad nim należytej opieki, jak również odebrania i odwiezienia nieletniego do Ośrodka w wyznaczonym terminie. W Ośrodku udziela się również urlopów okolicznościowych i weekendowych.

Nieletni mają również możliwość wysyłania i otrzymywania korespondencji. Zgodnie z Regulaminem wewnętrznym *w uzasadnionych i przewidzianych prawem przypadkach korespondencja oraz inne przesyłki mogą być kontrolowane*. Mając na uwadze, że jest to jedno z podstawowych praw nieletnich zawartych w upn. Regulamin wewnętrzny winien określać szczegółowo, w jakich przypadkach korespondencja może być kontrolowana. Przedstawiciele KMP zalecają zatem przytoczenie art. 66 § 3 u.p.n., zgodnie z którym *„Korespondencja nieletniego umieszczonego w placówce, zakładzie lub schronisku dla nieletnich, o których mowa w § 1, z wyjątkiem korespondencji z organami państwowymi i samorządowymi, w szczególności z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i z Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych w drodze ustawy przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, może być kontrolowana przez dyrektora zakładu, placówki lub schroniska bądź przez upoważnionego przez niego pracownika pedagogicznego, wyłącznie w przypadkach powzięcia uzasadnionego podejrzenia, iż zawiera ona treści godzące w porządek prawny, bezpieczeństwo zakładu, placówki lub schroniska, w zasady moralności publicznej bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub resocjalizacji nieletniego. W razie stwierdzenia takich treści korespondencji nie doręcza się, powiadamiając o tym nieletniego oraz sąd rodzinny wykonujący orzeczenie, podając powody tej decyzji. Nieletniego poucza się o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w art. 38. Zatrzymaną korespondencję włącza się do akt osobowych nieletniego”*.

Wychowankowie mogą korzystać również z telefonu, który znajduje się w Ośrodku. Nietelni, z którymi rozmawiali przedstawiciele KMP wskazywali, że mogą dzwonić w zależności od potrzeb. Istnieje również możliwość „puszczenia sygnału”, wówczas rodzice lub inne osoby, z którymi wychowanek chciał się skontaktować, mogą do niego oddzwonić. Pozytywnie należy ocenić praktykę umożliwiania natychmiastowego pierwszego kontaktu telefonicznego z bliskimi. Każdy nowoprzybyły do placówki nietelni może bowiem zadzwonić do rodziny, poinformować ich o tym, gdzie przebywa oraz porozmawiać o swoich ewentualnych potrzebach i obawach.

Opisane powyżej zasady kontaktu ze światem zewnętrznym są odmienne dla wychowanków nowoprzyjętych. Regulamin wewnętrzny wprowadza pewne ograniczenia dla takich podopiecznych. Znajdują się w nim bowiem zapisy mówiące o tym, że: *Pierwsze odwiedziny odbywają się w budynku Ośrodka w przeznaczonym do tego pomieszczeniu (sala lekcyjna), w obecności wychowawcy. Pierwsze odwiedziny poza budynkiem Ośrodka są uzależnione od czasu pobytu nietelnego w placówce, jego aktualnej oceny z zachowania i odbywają się wyłącznie za zgodą Dyrekcji i kierownictwa Ośrodka (pkt 8, str. 6). Pierwszy telefon wychodzący wychowanek może wykonać po przybyciu do Ośrodka, a następny dopiero po tygodniu. Rozmowy przychodzące od najbliższej rodziny/opiekunów może odbierać bez ograniczeń (w dniach i godzinach do tego wyznaczonych). Rozmowy wychodzące/przychodzące do/od osób niespokrewnionych nie są możliwe (pkt 9, str. 6). Pierwszą przepustkę nowo przybyły wychowanek może otrzymać po 2 tygodniach pobytu w Ośrodku zgodnie z obowiązującym Kalendarzem Organizacji Roku Szkolnego (pkt 10, str. 7).*

W tym miejscu przypomnieć należy, iż zgodnie z obowiązującymi w tej materii przepisami dyrektor może ograniczyć lub odmówić kontaktu nietelnego wyłącznie w przypadku, gdy kontakt ten stwarzałby zagrożenie dla porządku prawnego, bezpieczeństwa zakładu, placówki lub schroniska bądź może wpłynąć niekorzystnie na przebieg toczącego się postępowania lub proces resocjalizacji nietelnego. Dyrektor o swojej decyzji niezwłocznie zawiadamia nietelnego i sąd rodzinny wykonujący orzeczenie. Sąd może uchylić decyzję dyrektora (art. 66 § 4 i 5 u.p.n.). Jak wynika z przytoczonego przepisu, praktyka ograniczenia kontaktu z osobami spoza placówki winna być indywidualna, a nie stanowić generalnej reguły dla wszystkich nowoprzyjętych wychowanków.

9. Prawo do ochrony zdrowia

Opiekę medyczną nad wychowankami sprawuje lekarz - chirurg, patomorfolog z przychodni w Szydłowcu, zatrudniony w Ośrodku na umowę zlecenie, oraz dwie pielęgniarki

również z tej przychodni (płatne zależnie od godzin pracy). Psychiatra dziecięcy konsultuje profilaktycznie wszystkich wychowanków. Chłopcy wymagający leczenia, bądź kolejnych konsultacji, pozostają pod jego stałą opieką. Lekarz POZ oraz pielęgniarki przyjeżdżają na każde wezwanie. Natomiast psychiatra, dojeżdżający z Kielc, konsultuje zazwyczaj raz w tygodniu. Opiekę stomatologiczną sprawuje stomatolog w Rakowie.

Przyjęcia odbywają się w gabinecie lekarskim wyposażonym m.in. w kozetkę, wagę łazienkową oraz szafkę zamykaną na klucz. W szafce są m.in. leki, aparat do ciśnienia, glukometr, inhalator, testy do wykrywania narkotyków, środki opatrunkowe. Wszystkie leki, poza jednym opakowaniem rivanolu, miały stosowny termin ważności. Zlecone leki wykupywane są przez psychologa, który prowadzi ścisły ich rejestr. Dla każdego nieletniego jest osobne pudełko z lekami, dołączona jest kartka z dawkowaniem i czasem podawania. Leki, rozkładane przez wychowawców, przechowywane są w zamkniętych szufladach w depozytach każdej grupy i wydawane o zleconych porach. Każdorazowe podanie leku jest odnotowane w karcie wydawania leków, sygnowane podpisem podającego, jak i przyjmującego. Nie podaje się leków bez zgody czy wiedzy pacjenta, ani leków rozkruszonych czy rozpuszczonych.

W teczkach wszystkich wychowanków znajduje się m.in. dokumentacja medyczna, w tym badanie wstępne, informacje ogólne, badanie lekarskie, obserwacje, zlecenia, karty szpitalne, wyniki badań. Analiza dokumentacji kilkunastu podopiecznych wykazała, że w badaniu wstępnym, wykonywanym w dniu przyjęcia, na schemacie ciała zaznaczone były tatuaże, blizny ślady obrażeń. Badanie to wykonywali dyżurni wychowawcy (z podpisów pod tymi dokumentami wynika, że kilkakrotnie były to kobiety). W opinii pracownicy KMP badanie wstępne winno być wykonywane przez fachowego pracownika służby medycznej, a nie przez wychowawców (dodatkowo często przeciwnej płci). Dyrektor placówki wyjaśnił do sytuacji takich dochodzi, gdy wychowankowie przywożeni w nocy i nie ma możliwości sprowadzenia personelu medycznego. Przedstawicielka KMP zaznaczyła jednak, iż jeśli istnieje taka sytuacja to po pierwszym oglądzie i zanotowaniu ew. zmian przez wychowawcę, powinno być w dniu następnym przeprowadzone przez pielęgniarkę dokładne badanie z uwzględnieniem wszelkich zmian skórnych, łącznie z kontrolą w kierunku świerzbu i wszawicy; wychowanek winien być zważony, zmierzony, mieć skontrolowane ciśnienie, powinien być zebrany wywiad, co do przebytych chorób, czy ewentualnie przyjmowanych leków.

W karcie badań lekarskich znajdują się z kolei informacje lekarza ogólnego, często lakoniczne. Bardzo dokładnie prowadzona jest dokumentacja psychiatry: opisany wywiad,

podane rozpoznanie (zazwyczaj-zaburzenia zachowania i emocji, zaburzenia adaptacyjne, hiperkineza), zlecone leki, wyznaczone wizyty kontrolne. Badania lekarza POZ jak i pielęgniarek nie są przeprowadzone w pierwszych dniach pobytu, lecz po kilku tygodniach, a nawet miesiącach. Podobnie wygląda sprawa badań stomatologicznych. Pracowniczka KMP odnotowała takie sytuacje w kilku przypadkach:

- nieletni (*dane osobowe usunięto*) przyjęty 1.12.2013 r. - badanie 24.02.2014r.; badanie stomatologiczne 15.04.2014r., informacje ogólne niewypełnione;
- nieletni (*dane osobowe usunięto*) przyjęty 13.03.2014 r. - badanie 3.04.2014., brak badania stomatologicznego oraz informacji ogólnych;
- nieletni (*dane osobowe usunięto*) przyjęty 27.12.2013 r., badanie 24.02.2014 r.
- nieletni (*dane osobowe usunięto*) w dniu 21.11.2013 r. rozpoznano skrzywienie kręgosłupa, zlecono ćwiczenia wzmacniające, rehabilitację; nie ma dalszych notatek;
- nieletni (*dane osobowe usunięto*) przyjęcie 21.11.2013 r., badanie 28.11.2013; kontrola stomatologiczna 10.03.2014;
- nieletni (*dane osobowe usunięto*) przyjęty 1.09.2013 r., nie badany, w informacjach ogólnych adnotacja o astmie;
- nieletni (*dane osobowe usunięto*) przyjęty 20.03.2014 r., badanie 3.04.2014 r.; od dnia przyjęcia otrzymuje rispolept, nie ma zlecenia lekarskiego, nie było konsultacji psychiatrycznej.

W osobnych teczkach są książeczki zdrowia oraz zgoda opiekunów na leczenie. Wśród przejrzanych teczek w 2 nie było książeczek, a w 1 brakowało zgody.

W ocenie przedstawicieli KMP każdy nowy wychowanek winien być przebadany przez lekarza w pierwszych dniach pobytu, po przeprowadzeniu wstępnej oceny przez pielęgniarkę. Konieczna jest ocena stanu zdrowia, wykrycie ewentualnych schorzeń zwłaszcza zakresie układu ruchu, krążenia i układu oddechowego. Podczas analizy dokumentacji przedstawicielka KMP zauważyła, że w przypadku kilkunastu wychowanków znajdują się adnotacje o skrzywieniu kręgosłupa i dychawicy oskrzelowej.

Ważne jest wstępne badanie stomatologiczne i ewentualne, w razie potrzeby leczenie. Czas pobytu w Ośrodku sięga niekiedy paru lat. Wskazane byłoby przeprowadzanie badań kontrolnych czy leczenie niewielkich ubytków. Nielezione uzębienie powoduje wielokrotnie nieodwracalne straty w stanie zdrowia, nie wspominając o efektach kosmetycznych. Koniecznymi są zatem, w trakcie pobytu w placówce, badania profilaktyczne i leczenie nawet najmniejszych ubytków.

Książeczki zdrowia wraz z kalendarzem szczepień znajdują się w aktach, a nie u pielęgniarki, która winna sprawdzać czy wszelkie terminy szczepień były wykonane i uzgadniać ew. następne szczepienia.

W oparciu o przedstawione obserwacje przedstawiciele KMP uznali, iż wskazanym byłoby zatrudnienie w Ośrodku pielęgniarki, która koordynowałaby wszystkie sprawy związane z opieką medyczną, prowadziła wstępne oceny, współpracowała z lekarzem rodzinnym, zajmowała się gospodarką lekami, przygotowywała odpowiednie dawki leków etc. Takie rozwiązanie byłoby bardzo pomocne w codziennej pracy placówki oraz w monitorowaniu stanu zdrowia nieletnich.

10. Oddziaływania wychowawcze i terapeutyczne

Praca wychowawcza w poszczególnych grupach oparta jest o roczny plan pracy, w którym znajdują się wytyczne do działań w zakresie organizacji środowiska i bazy socjalno-bytowej grup wychowawczych, organizacji procesu wychowawczego, rozwijania tradycji i obrzędowości oraz współpracy ze środowiskiem rodzinnym, opiekunami nieletnich oraz instytucjami. Na podstawie tegoż planu wychowawcy poszczególnych grup opracowali roczne plany pracy w grupach wychowawczych składające się z tygodniowych założeń pracy wychowawczej oraz około 40 tematów zajęć realizowanych w poszczególnych miesiącach. Realizacja danego tematu potwierdzona jest wpisem do dziennika zajęć wychowawczych oraz datą i podpisem w tymże planie.

Kalendarz uroczystości i imprez w roku szkolnym 2013/2014 r. pokazuje, że wychowankowie uczestniczą w różnego rodzaju zdarzeniach np. Sprzątaniu Świata, Pikniku Europejskim, wieczorku poetyckim, kiermaszach ozdób wielkanocnych i bożonarodzeniowych, etc. Uroczyście obchodzone są święta narodowe oraz te związane z działalnością Ośrodka. Organizowane są również konkursy dla nieletnich. W bieżącym roku szkolnym odbył się m.in. konkurs ekologiczny, plastyczny, recytatorski, na najładniejszą kartkę walentynkową, międzygrupowe rozgrywki sportowe.

Ofertę wychowawczą uzupełniają różne formy zajęć dodatkowych. Dużym powodzeniem wśród nieletnich cieszy się sekcja piłki nożnej, w ramach której organizowane są cykliczne zajęcia sportowe. Wychowankowie placówki uczestniczą w Amatorskiej Lidze piłki halowej i tenisa stołowego dla wychowanków MOW-ów i MOS-ów. Ponadto wychowankowie uczestniczyli w roli kibica na meczu piłkarskim Korony Kielce zorganizowanym przez Pana Misior.

Dużym zainteresowaniem wśród nieletnich cieszy się udział w kole zainteresowań turystyczno-krajoznawczym. W ramach tych zajęć nieletni utrwalają i poszerzają wiedzę z zakresu historii, biologii i geografii. Wychowankowie uczestniczyli między innymi w XIV Świętokrzyskim Rajdzie Pielgrzymkowym na Święty Krzyż, wycieczce do Rezerwatu Krzemionki, zwiedzali Muzeum Historii Kielc oraz wzięli udział w warsztatach archeologicznych w Nowej Słupi.

Wychowankowie mieli możliwość poznawania ciekawych gatunków filmowych poprzez udział w zorganizowanych zajęciach w ramach koła zainteresowań „Horyzont”, które są formą zajęć filmoterapii. Dodatkowo w ramach działalności koła zorganizowane zostały zajęcia praktyczne – relaksacyjne z elementami jogi, które cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród nieletnich.

Ponadto w Ośrodku funkcjonuje koło rowerowe, techniczne, modelarskie, fotograficzne, kulinarne.

Do wyróżniających się form prowadzonych oddziaływań należy klub wolontariatu, w ramach którego wychowankowie wykonują prace społecznie użyteczne na rzecz instytucji zewnętrznych tj. Domu Pomocy Społecznej w Rudkach oraz współpraca z Kołem Łowieckim Łagów.

Wychowankowie są pod opieką pedagoga, który formułuje własne spostrzeżenia dotyczące cech osobowości, posiadanych umiejętności oraz występujących problemów wychowawczych, jakie sprawiają podopieczni. Ponadto nawiązuje współpracę z rodzinami i opiekunami prawnymi wychowanków. W zakresie przeciwdziałania uzależnieniom Ośrodek nawiązał współpracę z Poradnią „Nadzieja Rodzinie”, której specjalista ds. uzależnień prowadził spotkania warsztatowe dla wychowanków. Zajęciami warsztatowymi byli objęci wszyscy wychowankowie Ośrodka. Mając na celu bieżącą diagnozę nieletnich psycholog w Ośrodku przeprowadził kilkadziesiąt indywidualnych konsultacji psychologicznych w celu identyfikacji problemów, rozwiązywania zaistniałych trudności wychowanków.

Każdy wychowanek ma założony tzw. indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, który tworzony jest przez pracowników Ośrodka zaraz po przyjęciu dziecka do placówki. Przewiduje on zadania i cele w funkcjonowaniu nieletniego w różnych obszarach. W ocenie przedstawicieli KMP dokumentacja ta jest prowadzona bardzo dobrze, bez pominięcia najważniejszych zagadnień.

11. Prawo do edukacji

Ośrodek prowadzi odpowiednie do wieku i potrzeb wychowanków formy kształcenia szkolnego na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjalnym. Wychowankowie MOW obowiązek szkolny realizują w działającej przy Ośrodku szkole. W tym roku szkolnym w Ośrodku funkcjonowały dwie klasy podstawowe (klasa V – 5 uczniów, klasa VI – 4 uczniów) oraz w trzy klasy gimnazjum: (klasa I – 8 uczniów, klasa II – 12, klasa III – 12).

Szkoła znajduje się na parterze budynku. W jej ramach wyodrębniono 4 sale lekcyjne. Ich stan techniczny, czystość oraz wyposażenie w materiały edukacyjne, zostały pozytywnie ocenione przez wizytujących. W Ośrodku znajduje się również sala komputerowa, przeznaczona do lekcji informatyki oraz zajęć pozalekcyjnych, w której wydzielono 13 stanowisk z dostępem do Internetu.

Zajęcia rekreacyjno – sportowe realizowane są w sali gimnastycznej oraz na boisku do gry w piłkę nożną i koszykówkę.

12. Prawo do praktyk religijnych

W placówce zatrudniony jest ksiądz, który prowadzi lekcje religii. Według informacji przekazanej przez dyrektora MOW wszyscy wychowankowie uczestniczą w lekcjach religii (żaden z rodziców nie podpisał deklaracji o zwolnieniu syna z tych zajęć). Podczas rozmów z przedstawicielem KMP chłopcy wskazywali, że ich prawo do praktyk religijnych jest respektowane. Chętni mogą uczestniczyć we mszy św. odbywającej się w kościele poza Ośrodkiem. Wychowankowie w rozmowach z pracownikami KMP potwierdzali, że udział we mszy św. jest dobrowolny. Z informacji odebranych dyrektora MOW wynika, że w placówce nie ma podopiecznych innego wyznania niż katolickie.

13. Dobre praktyki

Jako inicjatywę godną rozpropagowania, wizytujący uznali zorganizowanie w MOW akcji pomocy choremu dziecku. Wychowankowie zostali zapoznani z dramatyczną sytuacją chorego na nowotwór chłopca. We współpracy z wychowawcami, organizującymi kiermasz ozdób świątecznych, zainicjowano akację „Kup i pomóż Wojtusiowi”. Cały dochód ze sprzedaży ozdób wychowankowie postanowili przeznaczyć dla chorego na nowotwór chłopca. Jak wynika z dokumentacji placówki, założony cel, jakim było pobudzenie uczuciowości wyższej oraz rozbudzenia wrażliwości wśród wychowanków został osiągnięty.

14. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

1. Dyrektorowi MOW w Rembowie:

- 1.1. podjęcie kroków mających na celu przeciwdziałanie „drugiemu życiu” i zapewnienie wszystkim nieletnim bezpieczeństwa w MOW;
- 1.2. odstąpienie od przeprowadzania kontroli osobistych nieletnich, a w przypadku zaistnienia takiej konieczności wzywać Policję;
- 1.3. odstąpienie od przeprowadzania badań na obecność narkotyków przez personel MOW;
- 1.4. zapewnienie pracownikom pedagogicznym Ośrodka dodatkowych szkoleń m.in. z radzenia sobie ze stresem, postępowania z wychowankiem agresywnym, pracy z traumą, ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym;
- 1.5. rozważenie zorganizowania dla kadry placówki regularnych superwizji, które mogłyby przyczynić się do polepszenia relacji pomiędzy personelem;
- 1.6. poddanie wstępnym badaniom lekarskim każdego nowego wychowanka w terminie możliwie najkrótszym, celem ogólnej oceny i ewentualnego wykrycia jakichkolwiek schorzeń, zwłaszcza ze strony układu ruchu, krążenia i oddechowego;
- 1.7. wykonywanie wstępnego badania przez fachowego pracownika służby medycznej, a nie przez wychowawców dyżurujących;
- 1.8. rozważenie możliwości zatrudnienia w Ośrodku pielęgniarki, która koordynowałaby wszystkie sprawy związane z opieką medyczną;
- 1.9. doposażenie w miarę możliwości pokoi mieszalnych w niezbędne meble, dokonywanie systematycznego przeglądu wyposażenia tych pomieszczeń oraz wymiany zepsutego, wyeksploatowanego sprzętu;
- 1.10. polepszenie estetyki pokoi nieletnich;
- 1.11. zorganizowanie pomieszczenia, w którym w warunkach intymności i prywatności mogłyby się odbywać odwiedziny nieletnich;
- 1.12. wyodrębnienie izolatki dla osób chorych;
- 1.13. zaprzestanie karania przez pracę i ćwiczenia fizyczne oraz przenoszenia do innego ośrodka w ramach kary;
- 1.14. dokonanie zmian w Regulaminie wewnętrznym w zakresie ograniczeń w kontaktach z osobami spoza ośrodka (stosowanych tylko w ramach nagrody);
- 1.15. umożliwienie nieletnim nowoprzyjętym do Ośrodka kontaktu z osobami spoza placówki na takich samych zasadach jak w przypadku pozostałych nieletnich;

- 1.16. ujednoczenie zapisów Statutu z Regulaminem wewnętrznym w zakresie praw i obowiązków nieletnich oraz nagród i środków dyscyplinarnych;
- 1.17. określenie w Regulaminie wewnętrznym, w jakich przypadkach korespondencja może być kontrolowana;
- 1.18. uzupełnienie Statutu MOW w zakresie trybu składania skarg w przypadku naruszenia praw wychowanka oraz odwołania się od kary;
- 1.19. poszerzenie katalogu praw wychowanków o zajęcia sportowe, turystyczne, rekreacyjne, w tym w zajęcia organizowane na świeżym powietrzu w wymiarze co najmniej dwóch godzin dziennie;
- 1.20. uwzględnienie w przypadku przeprowadzania przyszłych prac remontowych lub budowlanych, jeszcze lepszego dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością;
- 1.21. ponadto przedstawiciele KMP zwracają się do dyrektora placówki z prośbą o wyjaśnienie przyczyn większej liczby wychowanków w grupie I i III.

2. Staroście Powiatowemu w Kielcach:

- 2.1. przeznaczenie środków finansowych na realizację powyższych zaleceń.